

Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír – Šedo, Jakub:
Politické systémy. Brno: Barrister & Principal, 2011,
292 stran, ISBN: 978-80-87474-23-5.

Vladimíra Dvořáková¹

Prostředí komparativní politologie (*comparative politics*) patří zdánlivě k nejrozvinutějším částem české politologie. Povinně ji nalezneme ve všech výukových programech, z jednotlivých oblastí komparativní politologie se nejčastěji vymezují diplomové i disertační práce. Ne vždy se komparativní politologie daří v kurzech i odborných pracích odlišit od komparace politických systémů (*comparative government*) a snad největším problémem je samo srovnávání – komparace. Bez hlubšího metodologického zakotvení totiž nelze nejen provádět základní srovnání, ale především vytvářet typologie či klasifikace jakýchkoli prvků, subsystémů či systémů.

Je možná škoda, že předkládaná publikace otázku metodologie ponechala stranou, byť nutno přiznat, že publikace tohoto typu ji ve svém obsahu většinou nezahrnují. Moje poznámka v tomto smyslu je tedy spíše povzdechnutím, že jsem se opět nedočkala. A budu i nadále vyhlížet, zda střední generace našich politologů dokáže rozvinout metodologii výzkumů a zaplní dluh, který jí moje (starší) generace zanechala, byť některé úvahy a přístupy Blanky Říkové a Jiřího Kunce zejména z konce 90. let zůstávají dodnes inspirativní.

Práce je strukturovaná do deseti celků a postihuje základní spektrum témat, které se vztahují ke studiu politických systémů. Autorům se v zásadě podařilo skloubit teoretické přístupy, obecnější závěry a doložit je konkrétními rozbory příkladů jednotlivých zemí. Za velmi pozitivní považuji skutečnost, že se autorům podařilo překonat tradiční pokušení skončit jen u určité kompilace, u přehledného zpracování a zmapování odlišných názorů a přístupů. K teoriím a modelům přistupují kriticky, vnímají limity jejich výpovědí a hledají možné způsoby jejich zpřesnění, byť samozřejmě klasická verifikace těchto modelů či hypotéz nemůže v dané publikaci probíhat.

Práce má velmi široký záběr a asi i z tohoto hlediska bude mít různé ohlasy u různých specializovaných čtenářů z řad odborníků. Zatímco pro někoho mohou být některé části takřka

¹ Kontakt: Katedra politologie, Fakulta mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze, nám. Winstona Churchilla 4, 130 67, Praha 3; e-mail: vladimira.dvorakova@vse.cz.

objevné, protože jim nikdy nevěnoval hlubší pozornost, jiné části mu mohou připadat jako příliš zjednodušené; stejný problém může nastávat v případech, kdy se uvádějí konkrétní příklady, jež dokládají teoretické úvahy. Určitá schematičnost bývá přijatelná, pokud se hlouběji danou zemí nezabývám, v případě, že patří do „sféry mých zájmů“, mi příliš nesedí. To je ale u monografií tohoto typu běžný problém a přes tyto poznámky se domnívám, že práce má velmi vyrovnaný obsah a hloubka analýzy jednotlivých problémů je srovnatelná. Je nutné ocenit množství prostudované literatury a zároveň schopnost udržet vnitřní konzistenci práce.

Větší pozornost bych chtěla v této recenzi věnovat třem částem, které mi přišly v mnohém inspirativní, především proto, že jim v tradičních pracích tohoto typu nebývá věnována příliš velká pozornost. První z těchto částí je kapitola 6, nazvaná ***Ústavní soudnictví a kontrola ústavnosti***. Je možná škoda, že této tématice bylo věnováno pouhých deset stran, ale i na tomto prostoru dokázala kapitola základním způsobem uchopit problém, představit jej čtenáři a poukázat na různá pojetí řešení. Je to velmi důležité – tím více, čím se do politiky promítají a v politice interpretují rozhodnutí ústavního soudu, tím více je nutné mít odborné politologické zázemí, které bude schopno politicky neutrálního, ale odborně podloženého stanoviska.

Další téma, které bývá při analýzách politických systémů spíše marginální, se týká kapitoly 8, nazvané ***Aktéři reprezentace zájmů a politické mobilizace***. Předchozí věta platí jen částečně – malá pozornost bývá věnována zájmovým skupinám a sociálním hnutím, naopak politické strany většinou mívají v pracích věnovaných politickým systémům velmi privilegované postavení. Nejsem si jista, zda sloučení těchto fenoménů je nakonec přínosné. Doporučovala bych spíše samostatnou kapitolu věnovanou jen politickým stranám, protože v rámci dané kapitoly jsou poté podle mého názoru nesourodě uváděné podkapitoly *Politické strany: tradice a nové trendy*, následují další dvě víceméně tematicky odlišené podkapitoly a pak přicházejí podkapitolky *Konfliktní linie, politické strany a stranické systémy* a *Stranické systémy současných demokracií*. Je možné, že autoři s vědomím toho, že politické stranictví (včetně stranického systému) u nás představuje jednu z nejrozvinutějších oblastí politologie, nechtěli zbytečně zabírat prostor jiným tématům. Je to škoda, třeba i jen proto, že pokud si dobře pamatuji, tak sám pojem konfliktní linie vznikl v Brně a patří mezi velmi šťastně zvolené překlady odborných pojmů a navíc problematikou politického stranictví v nejširším slova smyslu se zabývají jak Vít Hloušek tak Lubomír Kopeček (Jakub Šedo spíše v souvislosti s volebními systémy).

Zároveň mne trochu mrzí, že díky tomuto pojetí se minimalizuje přínos skutečnosti, že autoři zahrnuli do práce i problematiku sociálních hnutí, která jsou částečně rozebírána i v této

kapitole a částečně v kapitole následující, tj. v kapitole 9 nazvané ***Federalismus, decentralizace a víceúrovňové vládnutí v současné Evropě***. Opět jde o netradiční téma z hlediska přístupu ke studiu politických systémů, přitom jeho uvedení je zcela legitimní; možná by bylo vhodné dát je do širších souvislostí i s globalizací. Ale to již berme jako připomínku velmi dílčího charakteru, protože klíčové je to, co bylo řečeno v úvodu: autorům se podařilo udržet konzistentnost textu.

Celkově považuji publikaci za potřebnou, inspirující a přínosnou. Přesto bych na závěr chtěla zmínit jednu velmi výraznou výhradu, která do značné míry snižuje využitelnost publikaci jak v českém prostředí, tak v případě citací v jiných jazycích. Jde o neschopnost rozlišovat pojem autoritativní a autoritářský. Jde o dlouhodobější spor v rámci politologické obce, dokonce jsem již jednou zažila argumentaci, že toto je přínos brněnské školy politologie. Přínos brněnské školy politologie je nesporně významný, například včetně prosazení pojmu konfliktní linie, matoucí vymezení autoritativní a autoritářský ale ke slávě brněnské politologie nepřispívá. Pokud budu překládat do angličtiny odkazy na české kolegy a uvedu Linzovo pojetí autoritářských režimů jako *authoritative regimes*, což je správný překlad pojmu autoritativní, pozitivnímu vnímání české (ani brněnské) politologie ve světě neprospěje. Pokud oba pojmy nebudu rozlišovat a budu třeba do češtiny překládat *authoritative decision* amerického presidenta jako autoritářské, také to bude zavádějící, protože výraz autoritativní vyjadřuje skutečnost, že rozhodnutí vychází z jeho pravomocí a je zcela legitimní. Minimálně v pracích zabývajících se charakteristikou režimů je pečlivé rozlišení těchto dvou pojmů základní normou a nikde (alespoň pokud mohu posoudit angličtinu a španělštinu) nedochází k jejich zaměňování. Také oblíbené argumentace českými jazykem, že podobně jako se používá pojem totalitní (od slova totalita), tak by mělo být slovo autoritativní (od slova autorita), je mylná. Nejen že v této logice by správné bylo autoritní (což opravdu nezní nejlépe), ale především již v Sartoriho práci Teorie demokracie je velmi podstatná pasáž věnována autoritě a jejím dvěma možným vyústěním – kdy je v souladu se svobodou a pak je rozhodování autoritativní a kdy v souladu se svobodou není – a pak je autoritářské. Světová odborná politologická obec, která se věnuje studiu režimů, toto Sartoriho pojetí přijala.

Je škoda, že ji nepřijali také autoři. Je to škoda tím více, že z publikace jako celku je cítit nejen odborný rozhled a kompetence, ale i určitá autorská a badatelská vyzrálost, což bývá u mnoha prací u nás spíše problémem.